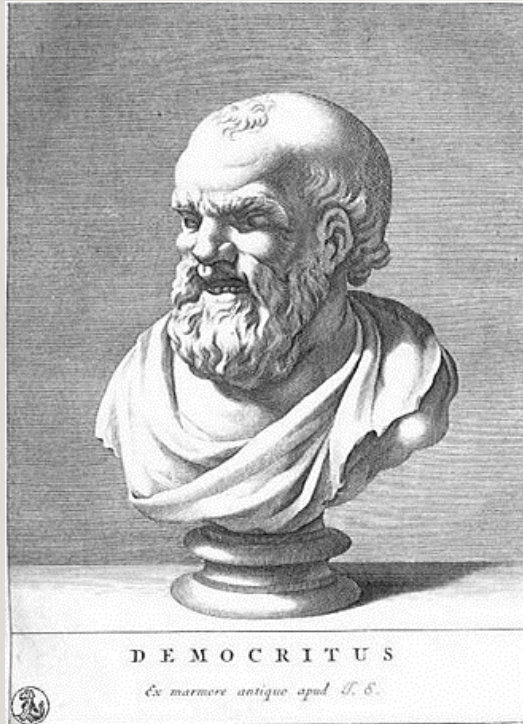

SEKULARITA

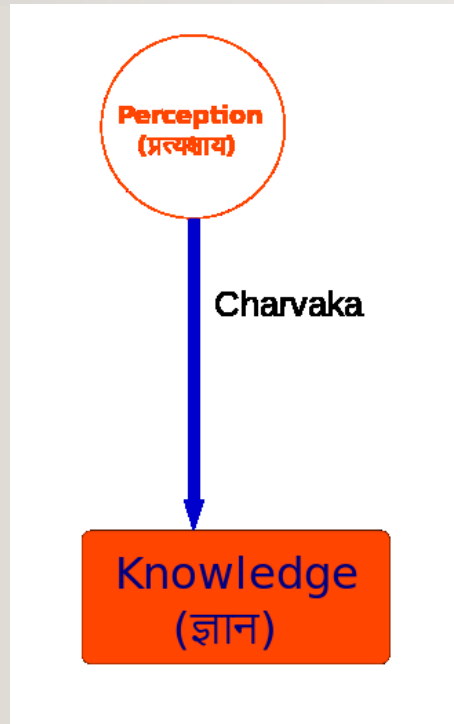
SEKULÁRNÍ SPOLEČNOST, SEKULARISMUS
A SOUČASNÁ RELIGIOZITA

PŘEDOBRAZY SEKULARIZACE

- V antice a pak v novověku se objevují jednotlivé postavy odmítající náboženství
- Řekové: Leukippos z Milétu (500 – 440), Démokritos z Abdér (cca 460 – 370) – materialisté, atomisté; Epikúros ze Samu (341 – 270) - hedónista
- Římané: Titus Lucretius Carus (97 – 55) – připouštěl bohy, ale nemají nic společného s našim světem

PŘEDOBRAZY SEKULARIZACE

- Analogie v Indii: škola Čárváka (též Lókajata), empirismus (obrázek), skepse, materialismus, odmítají náboženské představy védské tradice i buddhismu a rovněž náboženské rituály

RANÁ SEKULARIZACE

- Ke konci 17. stol. se objevuje anonymní spis *De tribus impositoribus* (O třech podvodnících; míní se Mojžíš, Ježíš a Muhammad)
- V osvícenství, zejm. od poloviny 18. stol. kritika náboženství, zejm. francouzští encyklopedisté, někteří z nich materialisté a ateisté (Julien O. de Mettrie a Paul H. D. von Holbach)

RANÁ SEKULARIZACE

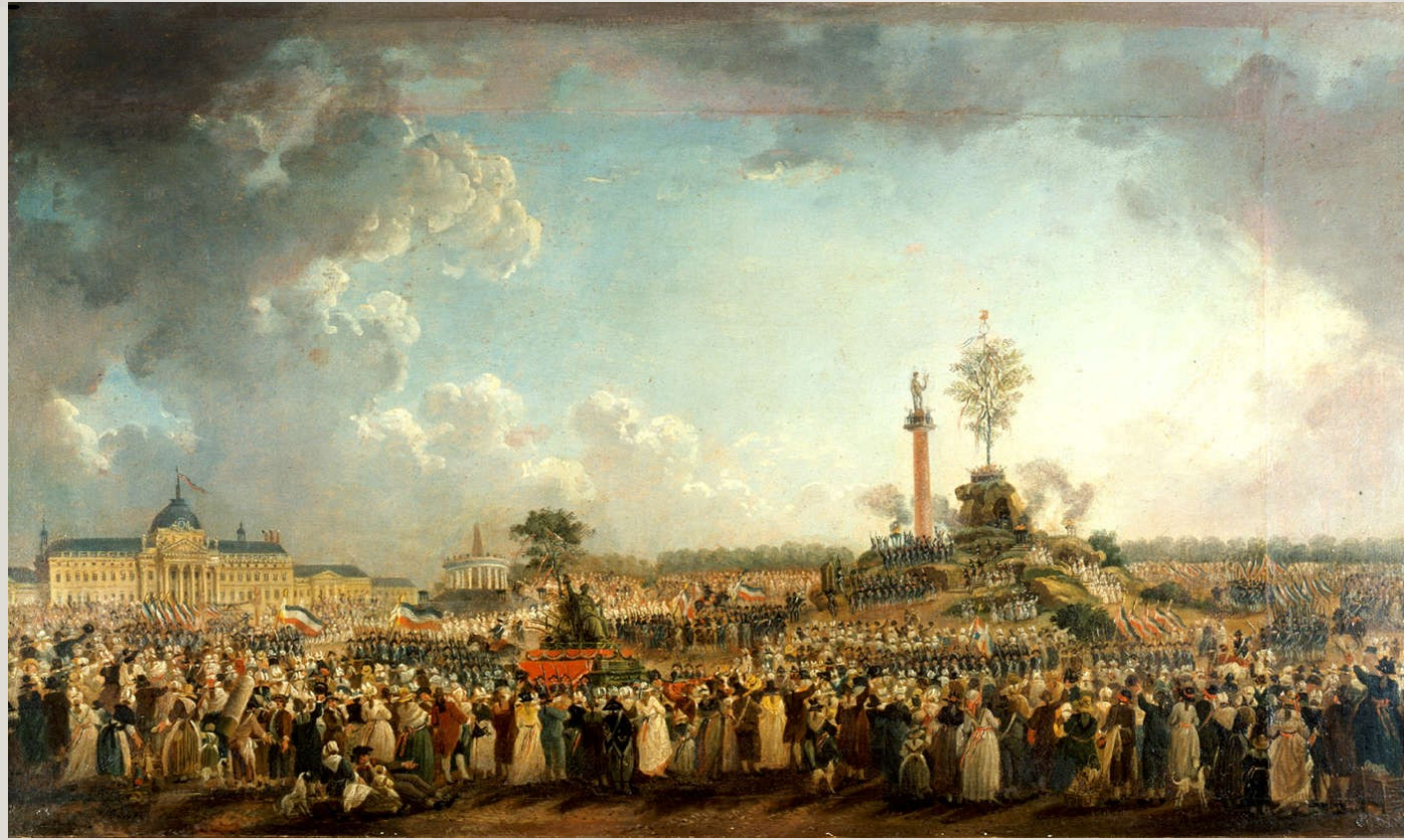

RANÁ SEKULARIZACE

- Velká francouzská revoluce (1789 – 1799) proti monarchii a církvi
- 1792 svržen král a nastolena republika; 1793 zaváděn *kult Rozumu*; ateismus, humanismus, společné obřady; měl nahradit křesťanství
- 1794 zavedl Maximilien Robespierre (obrázek) jakobínskou diktaturu a *kult Nejvyšší bytosti*

RANÁ SEKULARIZACE

SEKULARIZACE REFLEKTOVANÁ SOCIOLOGIÍ

- Sociologové a další autoři formulují různé *teorie sekularizace*.
- Jejich koncepci shrnuje sociolog Peter L. Berger takto:
- **“...modernizace nezbytně vede k úpadku náboženské víry, a to jak v rámci společnosti, tak i v myslích jednotlivců.**

PŮVOD SLOVA SEKULARIZACE

- **Ježíš jim odpověděl: "Synové *tohoto věku* (latinsky *saeculi huius*) se žení a vdávají.**
- **Ti, kdo budou hodni dosáhnout příštího věku a vzkříšení z mrtvých, se už ale ženit a vdávat nebudou.**
- **Také už nebudou moci zemřít - budou totiž jako andělé. Jsou to synové Boží, poněvadž jsou synové vzkříšení."**

- (Luk 20, 34)

SEKULARIZACE A BIBLICKÁ TRADICE

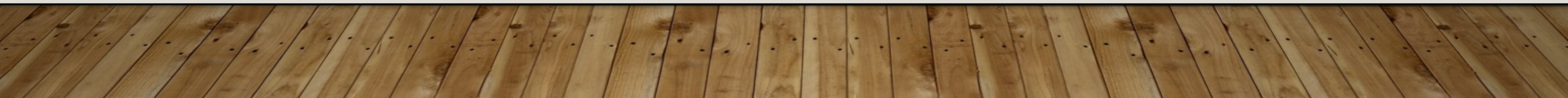
- Sekulární společnost vychází z kritiky náboženství Západu
- Ve vztahu ke křesťanství – náboženský liberalismus, modernismus, nenáboženská interpretace křesťanství
- Ve vztahu k judaismu – haskala (židovské osvícenství), reformní (progresivní, liberální) judaismus, humanistický judaismus
- Opouštění obou zakládajících náboženství

SEKULARIZACE A BIBLICKÁ TRADICE

- Sekularizace se prosazuje v zemích s biblickou tradicí, která vstřebala i podněty antické kultury a civilizace
- Z tohoto prostředí se šíří do jiných částí světa
- Má však analogie: konfuciánství a částečně taoismus v kulturním okruhu Číny odstup od tradičního lidového náboženství, spíš životní filosofie, etika
- Buddhismus jako obrat k člověku, relativizace božstev

SEKULARIZACE A BIBLICKÁ TRADICE

יהודה

BIBLICKÉ MOTIVY PODPORUJÍCÍ SEKULARIZACI

- Bůh odmítá dát si jméno, není zbožštěním žádného přírodního jevu nebo historické postavy
- ***Ehjá, ašer ehjá*** – Jsem, který jsem; v jistém smyslu Bezejmenný, samo Bytí, resp. Život, děj, Bůh jako sloveso
- Židé nikdy nevyslovují jméno Jahve, mluví o Bohu nepřímo, spíše je tématem člověk, jeho jednání; etický obrat, změna náboženského paradigmatu

„ODKOUZLENÍ“ PŘÍRODNÍCH A SOCIÁLNÍCH SIL

- Mocnosti přírody nevládnou nad člověkem, v Genesis Slunce a Měsíc – svítily; provokace ve srovnání se sousedními (a jinými) národy
- Země člověku dána, aby o ni pečoval; Jan Heller: *Člověk pastýř přírody*
- Sociální instituce nejsou zbožštěny; král může být předmětem kritiky: proroci
- Orientace spíše na budoucnost než na minulost; důležitý čas, tento čas, tento věk

SPOLEČNOST SE SEKULARIZUJE

- **Sekulární stát** se uplatňuje v rostoucím počtu zemí
- Neváže se na žádné vyznání, nekoná náboženskou ani protináboženskou činnost
- Od náboženství je odděleno i vzdělání (otázka církevních škol)
- Kombinace svobody vyznání a kontroly náboženských organizací

HROMADNÁ DATA POTVRZUJE SEKULARIZACI

- Počet lidí hlásících se k náboženské příslušnosti:
- **1950** **7 100 000**
- **1991** **4 502 622**
- **2001** **3 066 287**
- **2011** **1 467 438**

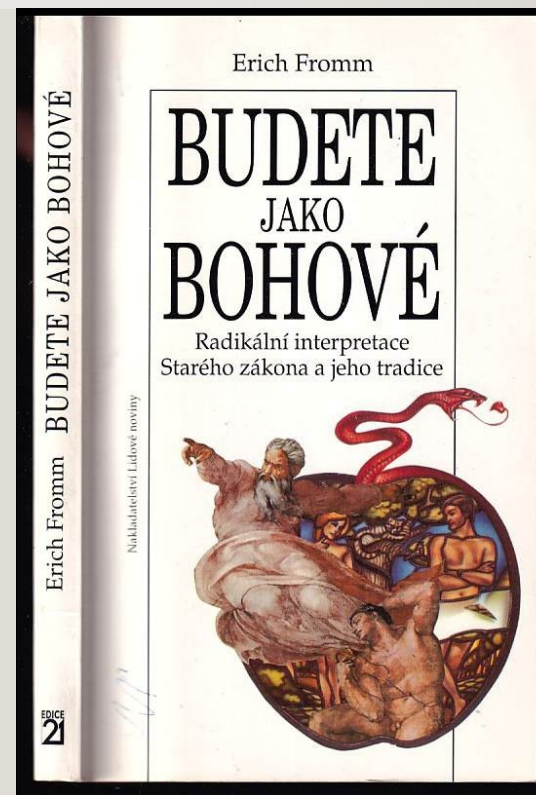
AGNOSTICISMUS A NÁBOŽENSKÁ INDIFERENCE

- Zdrženlivý postoj k náboženským tématům: nemůžeme poznat, je-li Bůh (bohové, transcendence) a jeho/jejich vlastnosti a činy, a proto k němu/nim nelze zaujmout postoj
- Některé výzkumy identifikují pozici **hledajících**: nevědí, ale chtějí vědět
- Pravděpodobně převažující postoj: je lhostejné, zda nějaká verze transcendence je nebo není, nezaujímá se k ní vztah, a proto jde o postoj nenáboženský

ATEISMUS

- Etymologicky odmítnutí Boha – neteistická náboženství (buddhismus, taoismus, konfuciánství); neteistická interpretace křesťanství; Balagangadhara Ráo: indické tradice nejsou náboženstvím
- Důsledně pojatý ateismus: odmítnutí transcendence
- Transcendence (přesah) u některých ateistů: sebepřesažení v tvůrčím činu, Jean Paul Sartre (1905 – 1980)
- Neteistická mystika Ericha Fromma (1900 – 1980)

NETEISTICKÁ INTERPRETACE JUDAISMU

PODOBY ATEISMU

- „Ateismus hlavy“ – teoretické odmítnutí Boha, resp. transcendence, aniž by šlo o odmítnutí náboženství v rovině emocionální, např. Egon Bondy, (1930 – 2007): ***Juliiny otázky*** (napsáno 1970), vydání *Filosofické dílo sv. II.*, Praha, DharmaGaia, 2007
- „Ateismus srdce“ – teoreticky uznává, příp. hájí náboženské pozice, nezaujímá praktický postoj

PODOBY ATEISMU

- **Deklarovaný** ateismus – výslovně vyjadřovaný, ateismus jako „vyznání“, ateismus jako náboženství naruby; ateismus dogmatický
- **Militantní** ateismus – bojuje za prosazení ateismu ve veřejné sféře, získává náboženské lidi pro ateismus, v krajním případě se dopouští násilí; je-li u moci, omezuje, příp. zakazuje náboženství (např. Albánie v 70. a 80. letech 20. stol.)

MILITANTNÍ ATEISMUS

It is absolutely safe to say that if you meet somebody who claims not to believe in evolution, that person is ignorant, stupid or insane.

Richard Dawkins

Religion Poisons Everything - facebook.com/GodIsNotGreat

- **Richard Dawkins** (
 - 1941): britský biolog, píše knihy na obhajobu ateismu; spojován s masovým vylepováním plakátu na podporu ateismu, misionář ateismu, ve svých knihách se věřící vysmívá.

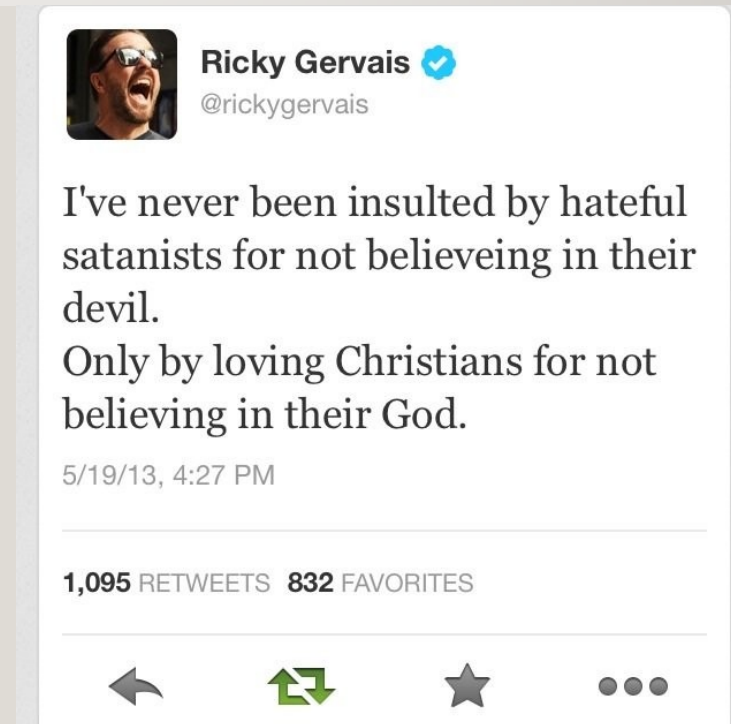
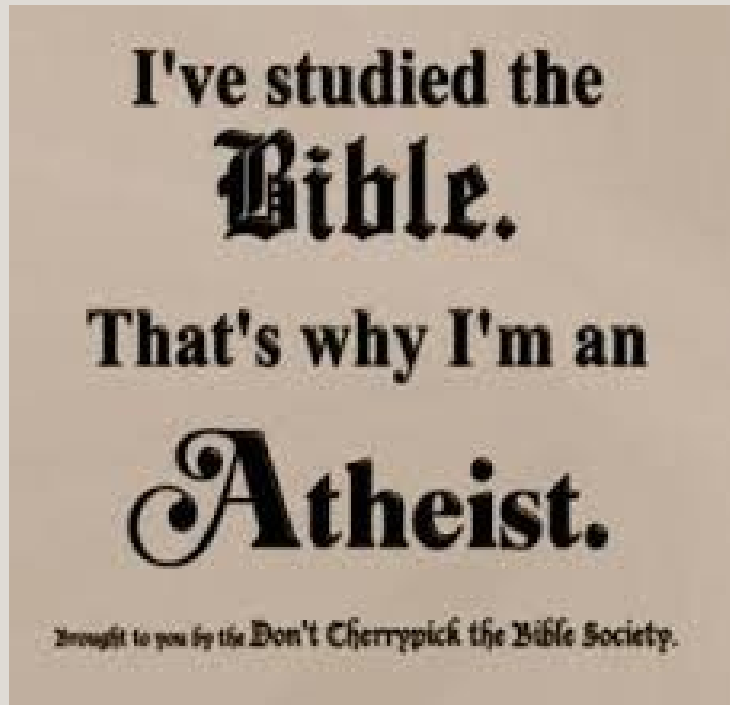
TYPY ATEISMU Z HLEDISKA OBSAHU

- **Akuzativní** ateismus – žalující, obviňující
- Základní argument: je-li Bůh všemocný a zároveň dobrý, jak může dopustit tolik utrpení, včetně utrpení nevinných, které si nezpůsobují lidé mezi sebou; poukazuje na zločinné jednání motivované vírou
- Nemusí nutně znamenat odmítnutí Boha, může jít o **antiteismus**, odpor vůči Bohu, i kdyby skutečně byl; může se pojít s uznáváním neteistické transcendence, případně s deismem (Bůh nezasahuje do světa)

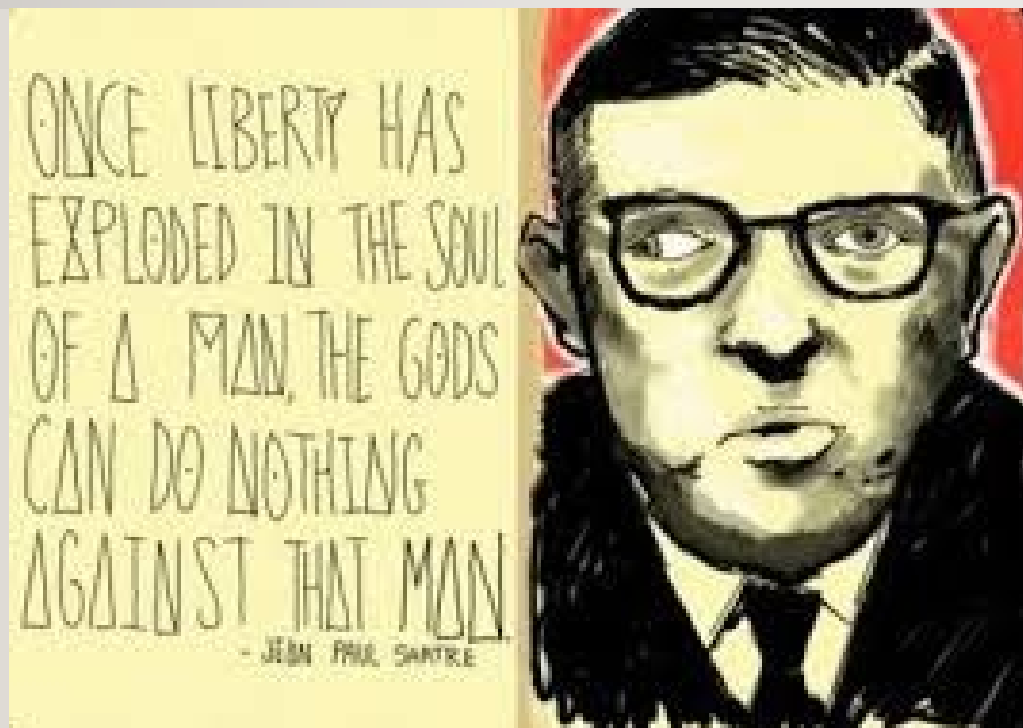
AKUZATIVNÍ ATEISMUS

AKUZATIVNÍ ATEISMUS

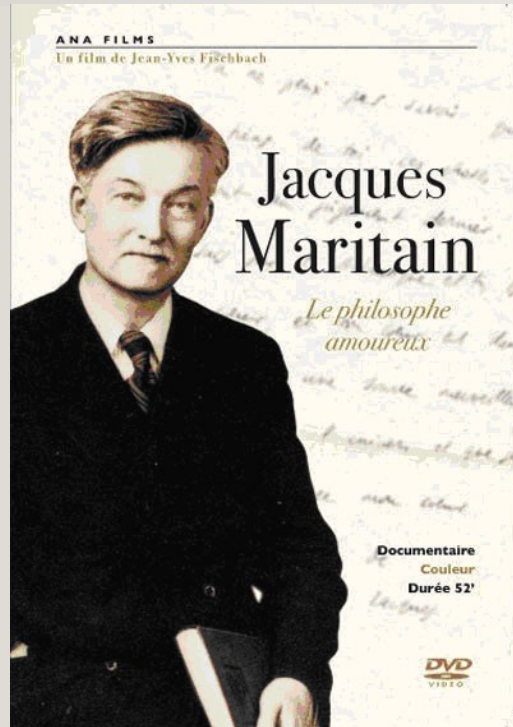

TYPY ATEISMU PODLE OBSAHU

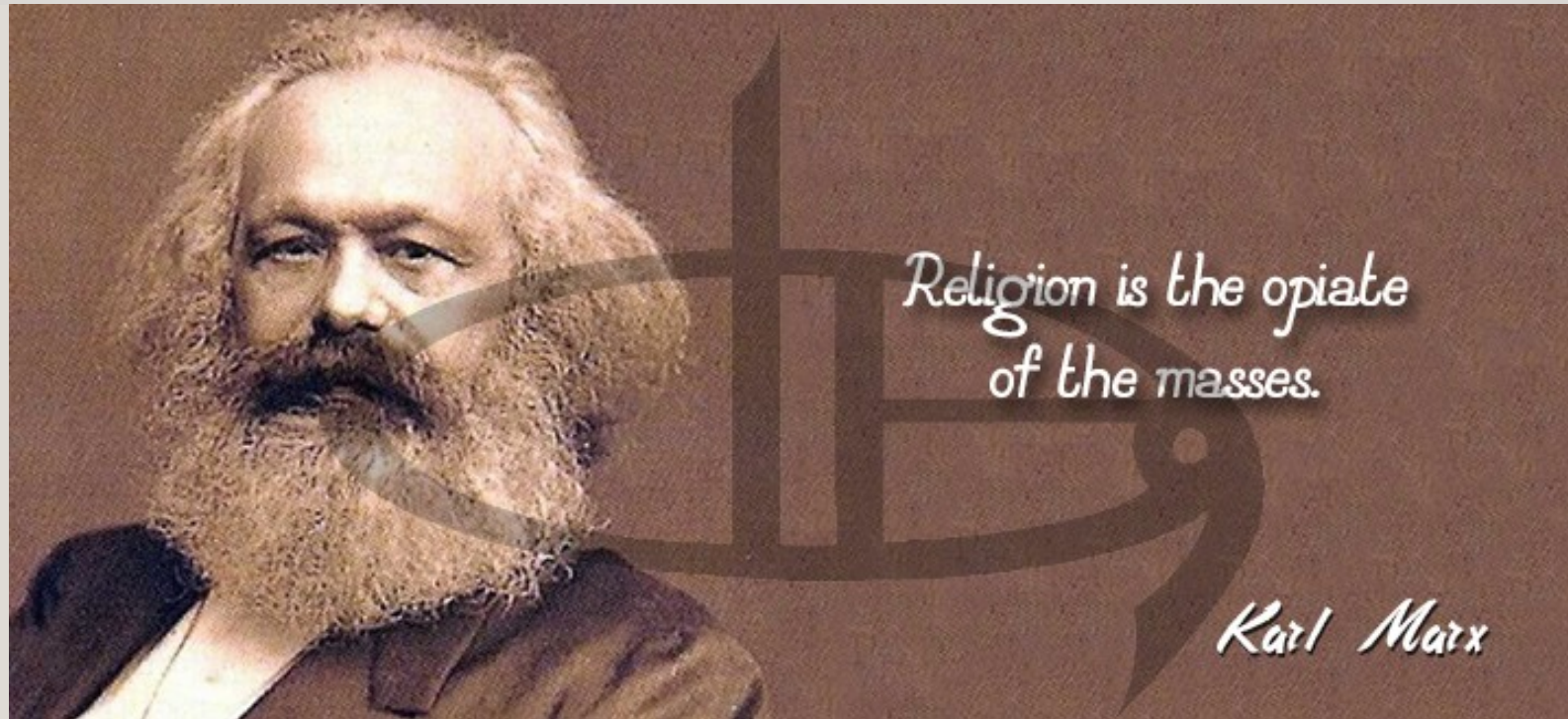
- **Humanistický ateismus:** Boží všemoc znemožňuje člověku jednat svobodně, bere člověku důstojnost; v zájmu lidské důstojnosti nutno Boha odmítnout
- **Jean Paul Sartre (1905 – 1980)** existencialistický filosof zahrnující myšlenky psychoanalýzy a marxismu

TYPY ATEISMU PODLE OBSAHU

- Křesťanská diskuse s humanistickým ateismem.
- **Jacques Maritain** (1882 – 1973): křesťanství vykládat humanisticky; Bůh člověkem - to obnovuje a posiluje důstojnost člověka, **integrální humanismus**

TYPY ATEISMU PODLE OBSAHU

TYPY ATEISMU PODLE OBSAHU

The screenshot shows a digital library interface. At the top, there are navigation buttons: 'Přidat do mé knihovny', 'Napsat recenzi', 'Strana 46', and a settings gear icon. Below this is a search bar with the text 'dek2 ze 3 v této knize pro dotaz opium lidu' and navigation links: '< Předchozí', 'Další >', and 'Zobrazit všechny'. A 'Vymazat vyhledávání' button is on the right. The main content area displays a text snippet from a book, with the word 'opium' highlighted in yellow. The text discusses the concept of religion as a form of self-deception and its role in society, citing Marx and Engels (1956: 401-402). The bottom of the screenshot shows a Windows taskbar with the time 20:08 and date 25. 2. 2016.

dek2 ze 3 v této knize pro dotaz **opium lidu** - [< Předchozí](#) [Další >](#) - [Zobrazit všechny](#) [Vymazat vyhledávání](#)

vot určuje vedomi.

„Základem nenáboženské kritiky je: *člověk dělá náboženství*, nedělá člověka. Náboženství je totiž sebeuvědomění a sebedůvěra člověka, který se buďto ještě nenašel, nebo se už zase sám sobě ztratil. Ale *člověk*, to není abstraktní bytost trůnící někde mimo tento svět. Člověk, to je svět, stát, společnost. Tento stát, tato společnost produkují náboženství, *převrácené vědomí světa*, protože jsou samy *převráceným světem*. Náboženství je všeobecná teorie tohoto světa, jeho encyklopedické kompendium, jeho logika v populární formě, jeho spiritualistický point d’honneur, jeho entuziasmus, jeho morální sankce, jeho slavnostní dovršení, jeho povšechný důvod útěchy a ospravedlnění. Náboženství je *fantastickým uskutečněním* lidské podstaty, protože *pravou skutečností* lidská podstata nemá. Boj proti náboženství je tedy nepřímým bojem proti onomu světu, jehož je náboženství duchovním *aromatem*. Náboženská bída je jednak výrazem skutečné bídy, jednak protestem proti skutečné bídě. Náboženství je povzdech utlačeného tvora, cit bezcitného člověka, duch bezduchých poměrů. Je to **opium lidu**.“ (Marx, Engels 1956: 401–402)

Je třeba uznat, že Marxův pohled není tak zjednodušující, jako je tomu u jiných autorů, například u Lenina. Zatímco pro Lenina je náboženství opiem pro lid, tišícím prostředkem, který je člověku vědomě nabízen, pro

TYPY ATEISMU PODLE OBSAHU

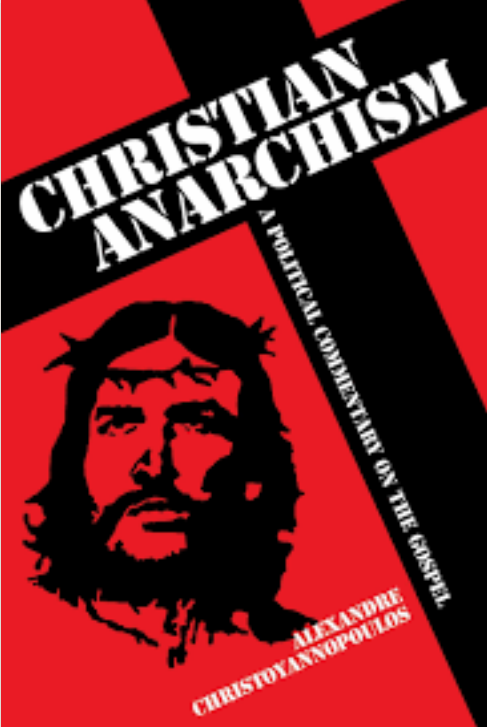
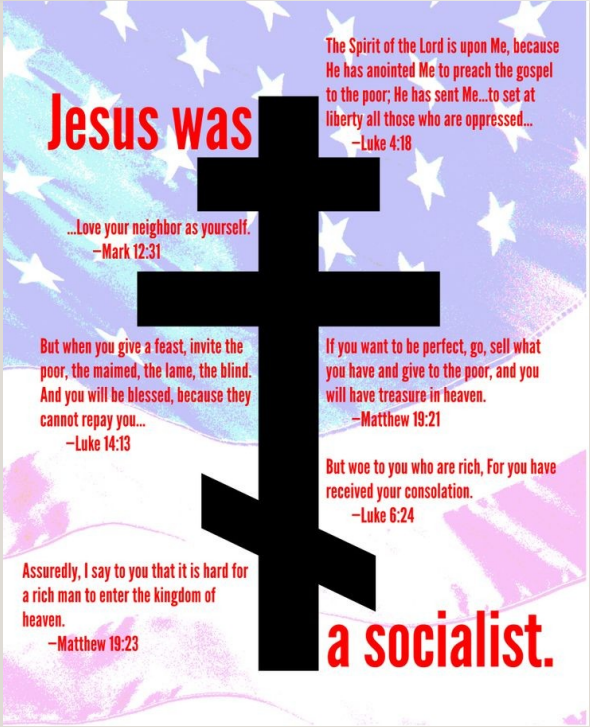
- **Sociální ateismus** – náboženství nebere vážně útlak a bídu; slibuje lidem řešení v záhrobí (nebeské království); tím jim bere ochotu a odvahu aktivně jednat proti příčinám těžké sociální situace; v zájmu nastolení spravedlivé společnosti třeba Boha odmítnout
- Karel Marx (1818 – 1883) – klasik sociálního ateismu
- Sociální ateisté s jinou vizí společnosti

TYPY ATEISMU PODLE OBSAHU

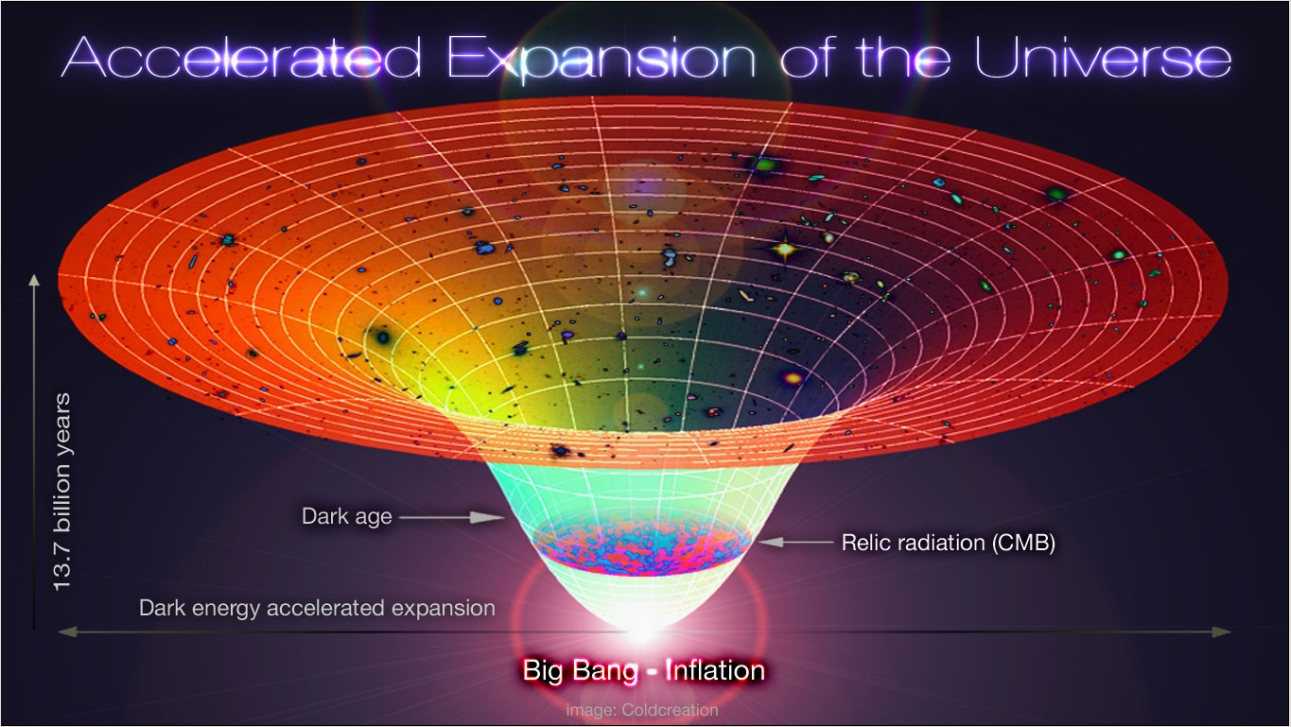

- Křesťanská diskuse se sociálním ateismem:
 - a) ideální společnost v pozemských poměrech není možná;
 - b) náboženský zápas o větší sociální spravedlnost

TYPY ATEISMU PODLE OBSAHU

TYPY ATEISMU PODLE OBSAHU

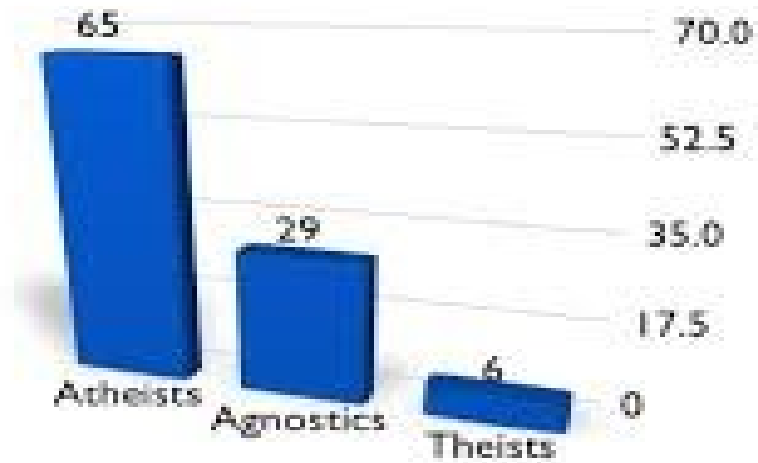

TYPY ATEISMU PODLE OBSAHU

- **Vědecký ateismus:** věda nahradila staré mýty a tím vyloučila náboženský výklad světa (vznik vesmíru, života, člověka)
- Jedním z principů obecné vědecké metodologie je metodologický ateismus
- Vzdělaný člověk nemůže být nábožensky věřící

TYPY ATEISMU PODLE OBSAHU

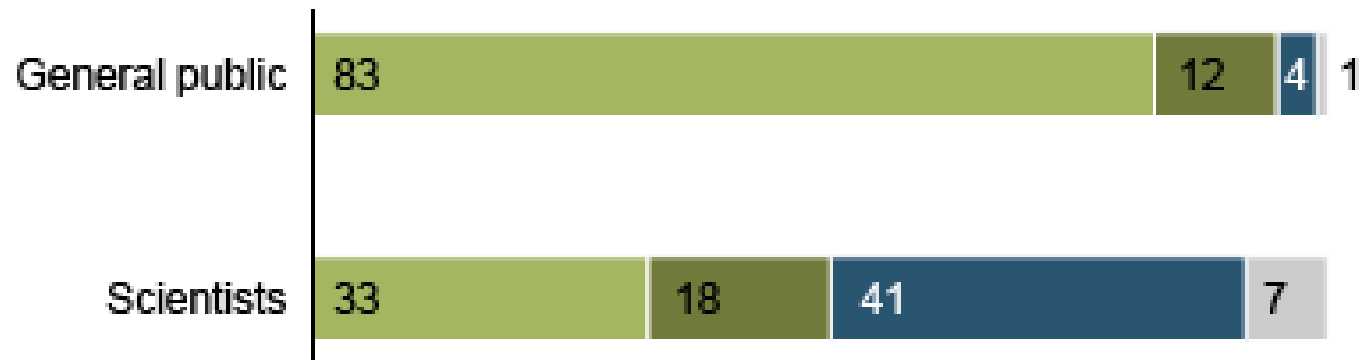
Religious Beliefs of Biologists in the National Academy of Sciences

NÁBOŽENSTVÍ A VĚDA

Religious Belief Among the General Public and Scientists

- % Who believe in God
- % Who don't believe in God, but do believe in a universal spirit or higher power
- % Who don't believe in either
- % Don't know/Refused (VOL.)

TYPY ATEISMU PODLE OBSAHU

There is almost a sensual longing for communion with others who have a large vision. The immense fulfillment of the friendship between those engaged in furthering the evolution of consciousness has a quality impossible to describe.

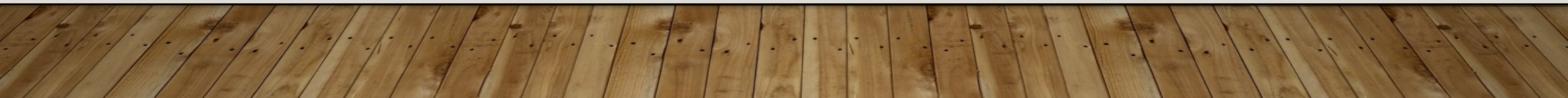
- Pierre Teilhard de Chardin

TYPY ATEISMU PODLE OBSAHU

- **Křesťanská diskuse s vědeckým ateismem:**
- Náboženství mluví o jiných tématech, než věda (teorie dvojí pravdy)
- Náboženství a věda jsou dva rovnocenné způsoby, jak vypovídat o téže skutečnosti
- Významní vědci vyznávají křesťanskou nebo jinou náboženskou víru
- Věda vznikla a nejvíce se vyvíjí v prostředí ideově formovaném biblickou tradicí
- Metodologický ateismus není ateismem jako životní postoj – spíše metodologická neutralita vědy

NÁVRAT NÁBOŽENSTVÍ DO VEŘEJNÉHO PROSTORU

NÁVRAT NÁBOŽENSTVÍ DO VEŘEJNÉHO PROSTORU

NÁVRAT NÁBOŽENSTVÍ DO VEŘEJNÉHO PROSTORU

- Ve 2. polovině 20. století sociologové a religionisté postupně konstatují návrat náboženství
- Peter H. Berger: konstatuje resakralizaci; nalézání posvátna v profánní (sekulární) skutečnosti
- Hlasatelem resakralizace Julius Evola (1898 – 1974): teoretik italského fašismu, nacismus byl pro něj příliš levicový (lidový)
- Signálem návratu náboženství je 11. září 2011

VLASTNOSTI NOVÉ RELIGIOZITY

- Současná religiozita je jen částečně návratem k tradičnímu náboženství
- Návrat náboženství možno sledovat pomocí účastných metod (informované empatie), ale i pomocí kritické teorie náboženství
- V některých případech jde spíše o spiritualitu než o náboženství
- Spiritualita jako vnitřní prvek náboženství, ale i nenáboženská spiritualita

VLASTNOSTI NOVÉ RELIGIOZITY

- Nová religiozita a spiritualita vstupuje do prostředí tržního fundamentalismu; dochází ke komercializaci náboženství; náboženství podřizují to co hlásají svým ekonomickým zájmům; krajní podoba: klientská náboženství

OKRUHY SOUČASNÉ RELIGIOZITY

SPIRITUALIZOVANÁ PSYCHOLOGIE (PSYCHOTERAPIE)

- Analytická psychologie se vrací k transcendenci; Carl Gustav Jung – *das Selbst*
- Humanistická a transpersonální psychologie
- *Satiterapie* – terapie inspirovaná buddhistickou změnou paradigmatu
- Nenáboženská spiritualita – nejméně deset titulů v češtině
- Nejradikálnější: Sam Harris: Spiritualita bez náboženství: Probuzení

SHRNUTÍ

- Sekularizační impuls biblické, židovsko-křesťanské tradice je trvale přítomen
- Vymaňuje judaismus a křesťanství z náboženského rámce
- Neznamená zploštění obrazu světa – Paul Tillich: Ateismus znamená, že svět nemá hloubku
- Nová diskrétní podoba transcendence, humanistický a sociální důraz

**DĚKUJI ZA
POZORNOST**

